

DR. IVAN TAVČAR – ODVETNIK, KI SE NI NIKOLI UPOKOJIL

Peter Čeferin,

univerzitetni diplomirani pravnik, doktor pravnih znanosti, odvetnik iz Grosuplja

V čast in v veselje mi je, da lahko zapišem* nekaj besed o našem uglednem rojaku, odvetniku, pisatelju in politiku dr. Ivanu Tavčarju. Še zlasti, ker sem tudi sam odvetnik in ker tudi moja družina izvira iz Poljanske doline, saj je bil moj prapraded Luka Čeferin, sicer slikar in podobar, rojen leta 1805 v Leskovici pod Blegošem.

Vsi poznamo dr. Ivana Tavčarja kot pisatelja, mnogi kot politika, toda le redki kot odvetnika, čeprav je bil vse življenje odvetnik in se ni nikoli upokojil. Zato tokrat ne bo govora o njegovih literarnih delih, za katera je takratni ljubljanski župan Ivan Hribar leta 1910 ob razglasitvi dr. Ivana Tavčarja za častnega meščana Ljubljane izjavil:

»Njegovo ime bo slovelo še v poznih letih, dokler bo živela slovenska literatura, kojo je obogatel s svojimi spisi.«

Niti ne bo govora o dr. Ivanu Tavčarju kot politiku, saj je zasedal vse položaje – od občinske do državne ravni. In to v dveh državah!

Tako je postal leta 1884 odbornik mestnega občinskega sveta, leta 1909 podžupan, v letih 1911 do 1921 pa je bil ljubljanski župan. V Kranjskem deželnem zboru je sodeloval četrto stoletja, v avstrijskem državnem zboru pa je bil poslanec od leta 1901 do leta 1907. Ko je bila 1. novembra 1918 imenovana Narodna vlada SHS, je imel Tavčar v njej resor za prehrano, mesec dni pozneje pa je postal poslanec Ustavodajne skupščine kraljevine SHS.

Prepričan sem, da obstaja povezava med Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot pisateljem na eni ter Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot

* Besedilo je za objavo prirejen govor, ki ga je imel avtor 28. maja 2023 v Gorenji vasi, na slavnostni akademiji ob stoletnici smrti dr. Ivana Tavčarja »Slovenci po Tavčarju se špeglajmo«.

politikom na drugi strani. Da obstaja povezava med odvetništvom in pisateljevanjem, potrjuje tudi teza, ki jo dr. Fran Skaberne v svoji knjigi o slovenskih advokatih in javnih notarjih leta 1936 utemeljuje takole.

»Advokati so se v vsih časih in pri vsih narodih odlikovali kot pesniki in pripovedniki.

Izvrševanje poklica jim daje mnogo snovi za pesniško obdelavo. Odvetnik ima priložnost opazovati ljudi od vseh strani: v svoji pisarni, v razpravni dvorani, pred policijo in drugimi upravnimi organi in v izvrševanju njihovega lastnega poklica.

V njegovo pisarno stopajo kakor v spovednico, zaupajo mu najskrivnejše tajnosti svojega življenja, razgalijo mu svojo dušo, svoje slabosti in skrbi.

On vidi preganjance in njihovo trpljenje, zasledovalce in njihove strasti.

V sodni dvorani se razgaljajo pred njim resnične drame, zlasti iz zakonskega življenja.

Ljudje se mu kažejo v svoji nečimrnosti, lažnjivosti in smešnosti, v maščevalnosti in sovraštvu, vidi pa tudi tihe junake, ki s plemenito potrpežljivostjo prenašajo nesrečo, zapostavljanje in druge krivice.

Ali je čudno, da advokata zasrbi roka in napiše novelo, roman ali celo dramo, zlasti ako ima živo fantazijo in mu pero gladko teče?»

Na drugi strani pa sem prepričan tudi, da je Ivan Tavčar zasedal najpomembnejše položaje v politiki tistega časa prav zaradi ugleda in vpliva, ki ga je imel kot odvetnik.

Dr. Skaberne v svoji že omenjeni knjigi iz leta 1936 potrjuje to mojo tezo z naslednjo navedbo:

»da je bilo od sedemindvajset državnih predsednikov, ki so jih imele Zedinjene severnoameriške države do leta 1913, kar petnajst nekdanjih advokatov, v Franciji pa so bili v letih 1871 do 1913 trije predsedniki Republike odvetniki.«

Odvetništvo je bilo v časih Avstrijskega cesarstva, pa tudi v času Avstro-Ogrske monarhije spoštovan in ugleden poklic. Kako velik pomen so v teh časih dajali odvetništvu, dokazuje dejstvo, da je v začetku odvetnike imenoval cesar, pozneje višje deželno sodišče in na koncu pravosodni minister.

Leta 1868 je na Avstro-Ogrskem začel veljati nov zakon, imenovan *Advocatennordnung*, po slovensko Odvetniški red, ki je omogočil, da so postali odvetniki samostojni in neodvisni, saj jih ni več imenovala vsakokratna oblast, temveč je o tem, kdo izpolnjuje v zakonu določene pogoje za opravljanje odvetniškega poklica, odločala Odvetniška zbornica, to je sami odvetniki. Pri nas je bila to

takrat Kranjska odvetniška zbornica, katere član je bil tudi dr. Ivan Tavčar. Toda tudi tisti, ki je takrat želel postati odvetnik, je moral za pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica izpolniti zelo stroge pogoje, ki so bili predpisani v tem zakonu, in sicer je moral biti doktor prava, opraviti je moral sedemletno pripravniško prakso in odvetniški izpit.

Ivan Tavčar je tako zaključil pravne študije na Vseučilišču na Dunaju, nato pa je doktoriral in opravil sedemletno pripravniško prakso pri štirih odvetnikih. Ko je v Trstu opravil odvetniški izpit, je leta 1884 odprl samostojno odvetniško pisarno v Ljubljani, in sicer na naslovu Sodnijska ulica številka 2, ki se danes imenuje po njem, Tavčarjeva ulica.

Odvetnik dr. Ivan Tavčar je zastopal stranke v vseh zadevah, v civilnih, kazenskih, gospodarskih in upravnih. In pred vsemi sodišči. Teh je bilo več vrst. Tako iz arhivov izhajajo, da je bilo na primer v Ljubljani »mestno, deželno, obnem kriminalno, trgovsko in menično sodišče.«

Poudariti želim tudi, da so se v Tavčarjevi odvetniški pisarni usposabljali in opravljali pripravniško prakso številni ugledni slovenski pravniki. Med njimi najpomembnejši je bil dr. Danilo Majaron, ki ga imenujejo »očeta slovenske univerze« in ki je bil pozneje kar trideset let predsednik slovenske odvetniške zbornice.

Vseh devetintrideset let, kolikor je Ivan Tavčar opravljal odvetniški poklic, je bilo odvetništvo urejeno na podlagi leta 1868 sprejetega Odvetniškega reda, celo po razpadu Avstro-Ogrske monarhije, saj je ta odlični avstrijski zakon veljal tudi po ustanovitvi Narodne vlade SHS leta 1918 in Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, vse do leta 1929, ko je bil sprejet Zakon o advokatih za Kraljevino SHS.

V času Avstro-Ogrske monarhije so na sodiščih uporabljali nemški jezik. Če pa sta bili obe stranki Slovenca in tudi oba odvetnika slovenske narodnosti, so morala avstrijska sodišča razpravljati in razglašati sodbe v slovenskem jeziku. Ko na neki obravnavi na Višjem deželnem sodišču v Gradcu, ko so bili stranke in odvetniki slovenske narodnosti, niso dopustili rabe slovenskega jezika, je Kranjska odvetniška zbornica sklicala izredni občni zbor, na katerem so nemškega predsednika zbornice zamenjali s slovenskim in razglasili slovenščino za izključni uradni jezik Kranjske odvetniške zbornice. Novi zbornični predsednik je postal slovenski odvetnik dr. Alfons Mosche, v katerega odvetniški pisarni je opravljal pripravniško prakso tudi dr. Ivan Tavčar.

Literatura navaja, da je bil odvetnik dr. Ivan Tavčar sijajen govornik. Tako lahko preberemo, da so bili »njegovi govori skrbno pripravljani in do podrobnosti izpiljeni in se je izogibal improvizacijam.«

Omenil sem, da je bil dr. Ivan Tavčar član Kranjske odvetniške zbornice. Ta odvetniška zbornica je bila najnaprednejša odvetniška zbornica v vsej zgodo-

vini slovenskega odvetništva. Imela je pomembno zgodovinsko vlogo v boju za uporabo slovenskega jezika v uradnem poslovanju, pa tudi za uveljavitev vladavine prava. Kadarkoli so avstrijski organi pregona prekoračili svoja pooblastila, je Kranjska odvetniška zbornica protestirala pri Pravosodnem ministru na Dunaju. Ko so avstrijske oblasti pretirano ukrepale proti demonstrantom, ki so v Ljubljani protestirali zaradi nemških napisov, je Kranjska odvetniška zbornica na Dunaj poslala spomenico, v kateri so naši odvetniki med drugim zapisali:

»Tudi v nemirnih časih, dokler ni proglašeno izjemno stanje, ne sme veljati večja strogost, kakor v normalnih razmerah. Kajti kazenski zakon in pravičnost morata ostati vedno jednaka in ne sme mirni preudarek nikdar zapustiti pravosodja.«

Dr. Ivan Tavčar je bil vse življenje odvetnik. In bil je politik, pisatelj in športnik. Sodobniki so njegovo odvetniško pisarno imenovali »trdnjava liberalizma«. Kajti dr. Ivan Tavčar se je zavzemal za ekonomsko, versko, politično in nazorsko svobodo posameznika. Zavzemal se je za temeljne ideje, kot so ustava, liberalna demokracija, svobodne in pravične volitve, človekove pravice in svoboda veroizpovedi. Zavzemal se je za enakopravnost vseh ljudi, za enakost pred zakonom in za avtonomijo narodov.

Naslov akademije je torej še kako ustrezen. Res je. Po Tavčarju se »špegaljmo«!